

İlk 500 ve Türk Üniversiteleri

Erhan Erkut, PhD

Haziran 2010

Giriş

Çeşitli kuruluşlar tarafından her yıl dünya üniversite sıralamaları oluşturulmakta ve bu sıralamalar basınımızda da oldukça geniş bir şekilde yer bulmaktadırlar. Geçtiğimiz yıllarda bu tür sıralamalara Türk üniversitelerinin pek girememiş olması ülkemizde hayal kırıklığı yaratmış ve üniversitelerimizin kalitesi hakkında bazı soru işaretlerini de beraberinde getirmiştir bulunmaktadır. Bu yayının amacı, ilk 500 sıralamaları ve Türk üniversitelerinin bu tür sıralamalardaki yerleri üzerine ülkemizdeki bilgi eksikliğini gidermektir. Yayında şu ana başlıklara yer verilmektedir.

1. Neden üniversite sıralamaları yapılmaktadır?
2. Dünyada kaç tane global üniversite sıralaması mevcuttur, ve bu sıralamalarda kriterler nelerdir?
3. Bu sıralamalarda hangi ve ne tip üniversiteler önlerde yer almaktadır?
4. Bu sıralamalarda Türk üniversiteleri nerede yer almaktadırlar?
5. Türk üniversiteleri sıralamalarda ilk 100e girebilirler mi?
6. Türk üniversitelerin araştırma çıktılarını olumsuz yönde etkileyen faktörler nelerdir?
7. Ülkemizde üniversite sıralaması yapılmakta midir?
8. Üniversite sıralama sistemlerindeki sorunlar ve eksiklikler nelerdir?
9. Sonuçlar

1. Neden üniversite sıralamaları yapılmaktadır?

Üniversite sıralamalarının yapılmasının temel nedeni insanların sıralama yapmayı ve karşılaştırmalı düşünmeyi sevmeleridir. Sıralaması yapılabilecek her şeyin sıralamasını yaparız. Spor ligleri bir sıralamadır. Dünyanın en zengin 500 kişisi başka bir sıralamadır. En sevilen filimler, en çok satılan kitaplar, en çok okunan yazarlar, en çok indirilen müzikler, en popüler restoranlar, en iyi giyinen ünlüler...hepsi birer sıralamadır.

Üniversite sıralamaları ne işe yarar?

- Üniversite seçmeye çalışan öğrenci adaylarına ve ailelerine yardımcı olabilirler,
- Birden fazla üniversiteden iş teklifi alan öğretim üyelerinin tercih yapmasını kolaylaştırabilirler
- Yüzlerce değişik üniversiteden iş başvurusu alan şirketlerin aday belirlemelerine yardımcı olabilirler
- Bir ülkedeki üniversiteler ile öğrenci veya öğretim üyesi değişimi veya araştırma işbirliği konularında ortaklık yapmak isteyen yabancı üniversitelerin işini kolaylaştırabilirler
- Ülkede yüksek öğrenime destek vermek isteyebilecek hayırseverleri yönlendirebilirler
- Devletin üniversitelere başarıları oranında destek verdiği bir sistemde devlet desteğinin belirlenmesinde rol oynayabilirler

2. Dünyada kaç tane üniversite sıralaması mevcuttur, ve bu sıralamalarda kriterler nelerdir?

Bizim belirleyebildiğimiz kadarı ile dünyada 6 değişik üniversite sıralaması mevcuttur.

- Shanghai Jiao Tong Üniversitesi
- Times Higher Education QS
- Webometrics
- HEEACT
- Leiden
- Scimago

Bu sıralamalar ve kullandıkları kriterler hakkında özet bilgiler aşağıdadır.

2.1 Shanghai Jiao Tong (www.arwu.org)

Dünyadaki üniversitelerin ilk çok amaçlı sıralaması "Academic Ranking of Worldwide Universities" (Dünya Üniversitelerinin Akademik Sıralaması) adı altında Çin'de Şanghay şehrindeki Jiao Tong Üniversitesi tarafından gerçekleştirilmiştir. İlk amacı Çin üniversitelerinin dünya üniversiteleri arasındaki yerini belirlemek olan bu sıralama ilk defa 2003de yapılmış olup, tüm dünya üniversiteleri, hükümetleri, ve medyası tarafından ilgi ile karşılanmıştır. Binin üzerinde üniversiteyi sıralayan ve her sene yenilenen bu çalışmada şu kriterler kullanılmaktadır:

- a) Mezunlar tarafından kazanılmış olan Nobel ödülleri ve Fields madalyaları (%10)
- b) Öğretim üyeleri tarafından kazanılmış olan Nobel ödülleri ve Fields madalyaları (%20)
- c) 21 değişik alanda yüksek sayıda atıf alan bilim insanları (%20)
- d) *Nature* ve *Science* dergilerinde basılan makale sayıları (%20)
- e) Science Citation Index ve Social Science Citation Index tarafından endekslenen dergilerde basılan makale sayıları (%20)
- f) Yukarıdaki kriterlerin kişi başına ayarlanmış sayıları (%10)

Bu sıralama birçok ülkede yüksek öğrenim değerlendirilmesinde kullanılmış olup eğitim reformlarına katkıda bulunmuştur. Kriterlerden de anlaşılacağı gibi bu sıralama özellikle temel bilimlere odaklanan araştırma ağırlıklı bir sıralamadır. Jiao Tong sıralamasında, genel üniversite sıralamasının yanında, 5 bilim dalında (matematik, fizik, kimya, bilgisayar bilimleri, işletme/iktisat) ve 5 ayrı alanda (tabii bilimler ve matematik; mühendislik, teknoloji, ve bilgisayar bilimleri; yaşam ve tarım bilimleri; tıp ve eczacılık; sosyal bilimler) birer sıralama da yapılmaktadır.

2.2 THE-QS (<http://www.topuniversities.com>)

Times Higher Education-QS "En İyi 200 Dünya Üniversitesi" sıralaması Londra'da basılan bir yüksek öğrenim dergisi olan *Times Higher Education* ile ülke-dışı eğitim alanında uzmanlaşan ve dünyanın 9 şehrinde ofisleri bulunan Quacquarelli Symonds şirketinin ortaklaşa oluşturdukları bir sıralamadır. 600 üniversiteyi değerlendiren bu sıralama 2004 ile 2009 yılları arasında bu iki kuruluş tarafından birlikte yapılmıştır.

Sıralamanın kriterleri şunlardır:

- a) Akademisyen değerlendirmesi (%40): 10,000 civarında akademisyenin katıldığı bir tanınırlık anketi
- b) İşveren anketi (%10): 3,000 civarında işverenin katıldığı bir tanınırlık anketi
- c) Öğrenci-öğretim üyesi oranı (%20)
- d) Son 5 yılda öğretim üyesi başına düşen atıf sayısı (%20)
- e) Uluslararası öğretim üyesi oranı (%5)
- f) Uluslararası öğrenci oranı (%5)

THE-QS kriterlerinin Jiao Tong kriterlerinden en önemli farkı, Jiao Tong kriterlerinin tümüyle araştırma çıktılarına yönelik olmasına karşın, THE-QS kriterlerinin daha kapsamlı (fakat daha sübjektif) olmasıdır. THE-QS sıralamasında, en iyi 200 üniversitenin yanısıra, 5 ayrı alanda (mühendislik, temel bilimler, yaşam bilimleri, sosyal bilimler, insani bilimler) dünyanın en iyi 50 üniversitesi de sıralanmaktadır.

2.3 Webometrics (www.webometrics.info)

Dünya Üniversitelerinin Webometrics Sıralaması, İspanya'nın en büyük araştırma kuruluşu olan, ve yüzün üzerinde merkez ve enstitüden oluşan Consejo Superior de Investigaciones Científicas'a bağlı olan Cybermetrics Lab tarafından yapılmaktadır. 2004 yılından bu yana yılda iki defa yayınlanan bu sıralamanın en önemli özelliği dünyadaki 18.000 yüksek öğretim kurumunu değerlendirmesidir. Fakat bu değerlendirme sadece yüksek eğitim kurumlarının internet içerikleri kullanılarak yapılmaktadır. Bu değerlendirmede yüksek öğretim kurumunun web sitesi dört ana kriter etrafında değerlendirilmektedir

- başka sitelerden verilen link sayısı (%50)
- arama motorları tarafından bulunan sayfa sayısı (%20)
- sitedeki Adobe, Word, ve PowerPoint dosya sayısı (%15)
- Google Scholar tarafından sitede bulunan makale sayısı (%15)

Bu sıralamadaki temel varsayım, üniversitelerin kalite, etki, ve prestijleri ile internet siteleri üzerinden yaptıkları akademik yayınların arasında yakın bir bağlantı olduğudur. Bu sıralamanın dikkatle kullanılması gerekir çünkü bu varsayım sorunludur. Üst düzeyde araştırma yapan fakat bu araştırmaları kendi internet sitesi yerine dünyanın en önde gelen dergilerinde yayınlayan bir üniversite bu sıralamada aşağılarda yer alabileceği gibi, sitesinde çok sayıda araştırma ile alakası olmayan dosya bulunduran bir üniversite bu sıralamada yukarılarda yer alabilir.

2.4 HEEACT (<http://ranking.heeact.edu.tw/en-us/2009/page/methodology>)

"Higher Education Evaluation and Accreditation Council of Taiwan" (HEEACT) için kabaca "Taiwan'ın YÖK'ü" denebilir. Bu sıralama bibliometrik metodlar kullanarak dünyanın en iyi 500 üniversitesini, ve 6 alanda en iyi 300 üniversitesini değerlendirmektedir (tarım ve çevre bilimleri, tıp, mühendislik ve bilgisayar, yaşam bilimleri, tabii bilimler, ve sosyal bilimler). Değerlendirme tümüyle araştırma odaklı ve bilimsel makale bazlıdır. Kriterler şunlardır:

- a) Araştırma üretkenliği
  - Son 11 yılda yayınlanmış olan makale sayısı (%10)
  - Son yılda yayınlanmış olan makale sayısı (%10)
- b) Araştırma etkisi
  - Son 11 yılda alınmış olan atıfların sayısı (%10)
  - Son iki yılda alınmış olan atıfların sayısı (%10)
  - Son 11 yılda alınmış olan ortalama atıf sayısı (%10)
- c) Araştırma mükemmeliyeti
  - Son 2 yıldaki H-indeksi (%20) (bu indeks atıf sayılarına bağlıdır)
  - Son 11 yılda yayınlanan ve çok atıf alan (atıf sıralamasında en tepedeki %1e giren) makale sayısı (%15)
  - Son yılda etki faktörü yüksek (en tepedeki %5e giren) dergilerde basılan makale sayısı (%15)

Bu sıralama sadece araştırma çıktılarına odaklanmış olduğundan eleştirilebilir, fakat bilimsel açıdan çok sağlam ve güvenilir bir sıralamadır. Üniversitelerin hem uzun hem de kısa vadedeki araştırma çıktıları ve bu çıktıların etkisini değerlendirmekte ve

araştırmada mükemmeliyeti öne çıkarmaktadır. Sıralamada kullanılan kriterlerin ikisi (ortalama atıf sayısı ve H-indeksi) küçük üniversitelerin dezavantajını kısmen ortadan kaldırmakta, ve son iki yıla verilen ağırlık (%55) yeni ve başarılı üniversitelerin sıralamada hızla yükselmesine olanak sağlamaktadır.

2.5 Leiden (<http://www.cwts.nl/ranking/LeidenRankingWebSite.html>)

Hollanda'daki Leiden Üniversitesinde bulunan The Centre for Science and Technology Studies (CWTS) 2008 yılında bibliometrik endikatörler kullanan bir sıralama sistemi geliştirmiş, ve yılda 700 ve daha fazla endeksli makale yayını yapan 1,000 civarında üniversitenin 2003-2007 araştırma performanslarını değerlendirmiştir. Dört değişik Leiden sıralaması mevcuttur:

- Yayın sayısı
- Yayın başına atıf sayısı
- Yayın sayısı çarpı alana göre normalize edilmiş ortalama etki
- Yayın başına atıf sayısı bölü alana göre ortalama etki

2.6 SCImago (<http://www.scimagoir.com/>)

SCImago tarafından 17,000 dergiyi tarayan Scopus veri tabanı kullanılarak yapılan bu sıralamada 2007 yılında en az 100 makale yayınlayan 2,000 araştırma kuruluşu sıralanmıştır. Kuruluşlar devlet, yüksek öğrenim, sağlık, özel sektör, ve diğerleri olarak 5 grupta toplanmıştır. Sıralamada kullanılan kriterler şunlardır:

- Makale sayısı (2003-2007 döneminde)
- Makale başına atıf sayısı
- Uluslararası ortaklıklarla yazılmış makale oranı
- Makalenin yayınlanmış olduğu derginin normalize edilmiş etki değeri
- Atıf sayısının alana göre normalize edilmiş değeri

Üniversite sıralaması konusunda 2008 sonunda heyecan verici bir gelişme yaşanmıştır. Avrupa Birliği, var olan sıralamaları yetersiz bularak son derece kapsamlı bir üniversite sıralaması metodolojisinin geliştirilmesi için harekete geçmiştir. Bu sistem, tipik sıralama sistemlerinin kullandığı araştırma çıktısı ölçütlerinin ötesine gidecek, ve eğitim kalitesi ile topluma katkıyı da ölçmeye çalışacaktır. Bütçesi 1.1 Milyon Euro olan bu proje çerçevesinde 2009 yılı içinde paydaşlar ile birlikte çok boyutlu bir sıralama sistemi geliştirilmesi planlanmıştır. Buna ek olarak 2010 yılı içinde en az 150 üniversitenin mühendislik ve işletme bölümleri bu sistem ile değerlendirmeye alınacaktır. İlk sonuçların 2011 Mayıs sonunda yayınlanması beklenmektedir. Böyle etraflı ve detaylı bir çalışmanın üniversite sıralamalarına önemli bir katkısı olmasını bekliyoruz.

3. Bu sıralamalarda hangi ve ne tip üniversiteler en önlere yer almaktadırlar?

Bir fikir vermesi açısından yukarıda sözü edilen sıralamalarda ilk ona giren üniversiteleri Tablo 1'de özetliyoruz. Bu özet için ARWU ve THE-QS genel sıralamaları, ve Leiden için toplam etki sıralaması (yayın sayısı çarpı alana göre normalize edilmiş ortalama etki) kullanılmıştır. SCImago için ise, sadece yüksek öğrenim kurumları sıralaması gözönüne alınmıştır.

Tablo 1: 6 sıralama sisteminde ilk 10a giren üniversiteler

	ARWU	THE-QS	Webometrics	HEEACT	Leiden	SCImago
1	Harvard	Harvard	Harvard	Harvard	Harvard	Harvard
2	Stanford	Cambridge	MIT	Johns Hopkins	Tokyo	Tokyo

3	Berkeley	Yale	Stanford	Stanford	Toronto	Toronto
4	Cambridge	UC London	Berkeley	Washington	UCLA	UCLA
5	MIT	IC London	Cornell	UCLA	Johns Hopkins	Michigan
6	CalTech	Oxford	Washington	Michigan	Michigan	Washington
7	Columbia	Chicago	Minnesota	MIT	Washington	Tsinghua
8	Princeton	Princeton	Johns Hopkins	Berkeley	Kyoto	Kyoto
9	Chicago	MIT	Michigan	Pennsylvania	UC London	Johns Hopkins
10	Oxford	CalTech	Wisconsin	Columbia	Stanford	Sao Paulo

6 sıralamanın da üzerinde birleştiği tek üniversite tümünde birinci olan Harvard Üniversitesi'dir. Bunun dışında, Stanford, MIT, Johns Hopkins, Washington ve Michigan Üniversiteleri 6 sıralamanın 4 tanesinde ilk ona girmişler, UCLA ve Berkeley de 6 sıralamanın 3 tanesinde ilk ona girmişlerdir. 6 sıralamanın en az 3 tanesinde ilk ona giren bu 8 üniversitenin tümünün Amerikan üniversitesi olması dikkat çekicidir.

Hangi sıralamaya bakılırsa bakılsın en yukarılarda yer alan üniversitelerde şu ortak özellikler göze çarpmaktadır:

- Zengin ülke üniversitesi
- Eski üniversite
- Büyük üniversite
- Lisansüstü programlara ağırlık veren üniversite

Yukarıdaki tabloda yer alan 26 üniversitenin büyük çoğunluğunun bu özelliklere sahip olduğu bilinmektedir. Ülkemizde daha az bilinen birkaç ilk-100 üniversitesinin özelliklerini de Tablo 2'de özetleyelim.

Tablo 2: Bazı ilk 100 üniversitelerinin özellikleri

		ARWU, THE-QS	Kuruluş yılı	Öğrenci sayısı	Lisansüstü öğrenci	Öğretim üyesi	Son yılda verilen PhD
A. National	Avustralya	59, 17	1946	16,500	6,900	1,582	318
Kyoto	Japonya	24, 25	1897	22,446	9,191	3,759	910
Uppsala	İsvec	76, 75	1477	28,196	6,789	2,347	375
Aarhus	Danimarka	97, 63	1928	30,190	15,432	3,032	257
Jerusalem	İsrail	64, 102	1918	23,400	9,893	2,029	328

Görüldüğü gibi bu üniversitelerdeki öğrenci-öğretim üyesi oranları 6 ile 12 arasında, lisansüstü öğrenci oranı ise %24 ile %51 arasında değişmektedir. Bu rakamlar tipik "araştırma üniversitesi" istatistikleridir. Maalesef öğrenci/öğretim üyesi oranı Türk üniversitelerinde çok daha yüksek, lisansüstü öğrencisi oranı ise çok daha düşüktür.

4. Bu sıralamalarda Türk üniversiteleri nerelerde yer almaktadırlar?

ARWU 2009 ilk 500 sıralamasında sadece İstanbul Üniversitesi (424. sırada) bulunmaktadır. THE-QS 2009 sıralamasında Bilkent Üniversitesi 360. sırada, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, ve Koç Üniversitesi ise 401-500 aralığında gösterilmektedir. Webometrics sıralamasında Orta Doğu Teknik Üniversitesi 499. sıradadır, ve 45 ülkenin yer aldığı ülke sıralamasında Türkiye en son sırada bulunmaktadır. HEEACT sıralamasında hiçbir Türk üniversitesi ilk 500'e girememiştir. Dört değişik Leiden sıralamasında da hiçbir Türk üniversitesi dünyada ilk 250'ye girememiştir. SCImago yüksek öğrenim kurumları sıralamasına bakıldığında, Türkiye'den 6 üniversitenin ilk 500'e girdiği gözlemlenebilir: Hacettepe 304., Ankara

363., Gazi 420., ODTÜ 465., Ege 491., ve İstanbul Üniversitesi 497. sıradadırlar. Değerlendirdiğimiz 6 çalışmanın birleştiği bir nokta hiçbir Türk üniversinin dünyada ilk 250'ye girememiş olmasıdır.

4.1 Ülke sıralaması analizi

Bu bölümde hem en popüler sıralama olması nedeniyle, hem de internet üzerinden en çok bilgiye ulaşılabilmesi nedeniyle ARWU çalışmasına odaklanıyoruz. Her ülkenin ARWU sıralamasına soktuğu üniversite sayısı tablosuna bakarak (<http://www.arwu.org/ARWUStatistics2009.jsp>) şu gözlemler yapılabilir:

- Ülke sıralamasında Amerika ezici bir üstünlüğe sahip durumdadır. Sıralamada en önde gelen 20 üniversitenin 17 tanesi (%85) Amerika'dadır.
- İlk 100'e sadece 15 ülkeden üniversite girebilmektedir. Bu ülkelerin 10 tanesi Avrupa'dadır. Avrupa dışında olan 5 ülkenin 3 tanesi eski İngiliz sömürgeleri (veya Anglo-Sakson ülkeleri) olan Amerika, Kanada, ve Avustralya'dır. Bunların dışında ilk 100'e sadece Japonya'dan 5 ve İsrail'den 1 üniversite girebilmiştir.
- İlk 200'e 25 ülke girebilmektedir. Bu grupta Çin, Brezilya, Meksika gibi hızla gelişmekte olan ülkelerin yanı sıra Güney Kore ve Singapur gibi yakın dönemde gelişmiş ülkelere rastlanmaktadır.
- İlk 500'e toplam 39 ülke girebilmektedir. Bu listede ilk 500'e bir tek üniversite sokabilerek sonuncu sırayı paylaşan ülkeler İran, Suudi Arabistan, Slovenya, ve Türkiye'dir.

Dünya toplamına oranla ülkelerin ilk 500'e giren üniversite sayısı, GSMH'sı, ve nüfusu tablosu da ARWU sitesinde (<http://www.arwu.org/ARWUAnalysis2009.jsp>) verilmektedir. Bu tabloya göre orneğin Amerika'nın nüfusu dünya nüfusunun %4.5'ini oluşturmakta iken, Amerikan GSMH'si gayri safi dünya hasılasının %23.6'sını oluşturmaktadır, ve Amerika ilk 500'e giren üniversitelerin %30.3'üne sahiptir. Bir ülkenin nüfusunu ve GSMH'sini girdi, ilk 500'e giren üniversite sayısını da çıktı varsayarak bu tablo üzerinden şu gözlemleri yapabiliriz:

- Üniversite/GSMH oranı bir ülkenin ekonomisinin büyüklüğü sayesinde ilk 500 üniversite sıralamasına soktuğu üniversite sayısının bir ölçüsüdür. En az GSMH ile en çok ilk-500 üniversitesi üreten ülkeler açık ara ile Yeni Zelanda ve İsrail'dir. Üniversite/GSMH oranı en kötü olan ülkeler ise Meksika'dan hemen sonra Türkiye ve Rusya'dır.
- Üniversite/Nüfus oranı da ülkelerin nüfuslarına oranla ne kadar çok ilk 500 üniversitesi çıkarabildiklerinin bir göstergesidir. Bu oran sıralamasında açık ara ile önde olan ülke İsveç'tir. Dünya nüfusunun sadece %0.1'ine sahip olan İsveç, dünyadaki ilk 500 üniversitenin %2.2'sine sahiptir. Bu oranın en düşük olduğu ülkeler ise sırasıyla Hindistan, Meksika, Türkiye, İran, ve Rusya'dır.
- Veriler analiz edildiğinde, ilk 500 üniversite sayısını belirlemede ülke GSMH'sinin, ülke nüfusuna kıyasla çok daha etkili bir girdi olduğu gözlemlenmektedir. GSMH ile üniversite sayısı arasındaki korelasyon 0.97'dir. GSMH oranları ile üniversite sayısı oranları arasındaki regresyon katsayısı 1.2'dir. Yani bu verilere göre ülkeler dünya ekonomik gücünün her %1'i karşılığında 6 tane (500x1.2/100) ilk-500 üniversitesi çıkarmaktadır. Bu hesaba Türkiye dünya ekonomik gücünün %1.3'üne sahip olduğuna göre, Türkiye'den çıkması gereken ilk-500 üniversite sayısı bir değil 8 olmalıdır.

Üniversite finansmanı açısından bakıldığında, GSMH'nın yanında GSMH'nın ne kadarının yükseköğretime ayrıldığı sorusu da önemlidir. Bu oran ülkelerin yükseköğrenime verdiği önemin bir göstergesi olarak algılanabilir. OECD verilerine göre bu oranlar arasında ciddi farklar vardır. Örneğin, ilk 500'e en çok üniversite sokan Amerika, GSMH'sının %2.7'sini yükseköğretime ayırırken, bu oran Türkiye için %1.1 olmuştur ve bu oran ile Türkiye OECD sıralamasında otuz ülke arasında sondan dördüncüdür. Kanımızca bu veri Türkiye'nin ilk 500 üniversite sıralamalarında geri kalmasının en bariz açıklamasıdır.

5. Türk üniversiteleri ARWU sıralamasında ilk 100'e girebilirler mi?

Yukarıdaki basit analiz ile GSMH'sına dayanarak Türkiye'den bir yerine 8 üniversitenin ARWU sıralamasında ilk 500'e girmesi gerektiği sonucuna vardık. Şimdi kriterlere geri dönelim ve bunun mümkün olup olmayacağını değerlendirelim.

Kriter 1 (*Mezunlar tarafından kazanılmış olan Nobel ödülleri ve Fields madalyaları*): Şimdiye dek 809 adet Nobel ödülü ve 48 Fields madalyası verilmiştir. Bilindiği gibi şimdiye kadar sadece bir Türk üniversite mezunu Nobel ödülü alabilmiştir. Kısa vadede bu sayının çok yükselmesini beklemek kanımızca hayalcilik olur.

Kriter 2 (*Öğretim üyeleri tarafından kazanılmış Nobel ödülleri ve Fields madalyaları*): Şimdiye kadar hiçbir Türk üniversitesi öğretim üyesi Nobel ödülü veya Fields madalyası kazanmamıştır. Kısa vadede kazanması da beklenmemektedir.

Kriter 3 (*21 değişik alanda yüksek sayıda atıf alan bilim insanları*): Her bilim alanında en çok atıf alan 250 kişi ISI tarafından "yüksek sayıda atıf alan bilim insanı" olarak tanımlanmaktadır (<http://www.isihighlycited.com/>). Veri tabanında şu anda Türkiye'de görev yapan bilim insanı yoktur.

Bir ara özet yapmak gerekirse, İstanbul Üniversitesi dışındaki Türk üniversiteleri yarışa toplam ağırlığı %50 olan bu 3 kriterden "sıfır çekerek" başlamaktadırlar. ARWU sıralamasına bakıldığında, ilk 200'e giren üniversitelerin hiç birisinin bu ilk 3 kriterden birden sıfır almadığı görülebilir.

Kriter 4 (*Nature ve Science dergilerinde basılan makale sayıları*): 2005-2009 yılları basılmış olan, ve yazarlarından en az bir tanesinin Türkiye adresli olduğu makale sayısı *Nature* için sadece 5, *Science* için ise sadece 9'dür. Bu kriterden de Türk üniversitelerinin çok fazla puan alması beklenemez.

Kriter 5 (*Endekslenen dergilerde basılan makale sayıları*): Türk üniversitelerinin en çok bu kriterden puan alması beklenmektedir.

Kriter 6 (*Diğer kriterlerin kişi başına ayarlanmış sayıları*): Amacı küçük üniversitelerin dezavantajını azaltmak olan bu kriterden puan alabilmek için önce diğer kriterlerden puan alabilmek gerekmektedir.

Kriterlere dikkatli bakıldığında Türk üniversitelerinin ilk 500'e girmesi mümkün olsa da fazla yukarı tırmanabilmelerinin çok zor olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu çalışmada değerlendirilen tüm sıralama sistemlerinin ya tamamen ya da büyük ölçüde araştırma çıktılarından etkilendiği sonucuna varabiliriz. Üniversitenin temel işi araştırma olduğundan bu beklenen bir sonuçtur. Türk üniversiteleri dünya

sıralamalarında yukarılara çıkmak istiyorlar ise, bunun yolu bellidir: araştırma çıktılarını yukarıya çekmek.

6. Türk üniversitelerinin araştırma çıktılarını olumsuz yönde etkileyen faktörler nelerdir?

Üniversiteyi liseden veya dersaneden ayıran en önemli faktör araştırmadır. İnsanlığın dağarcığındaki bilgiyi artırmak yerine sadece bilgiyi aktarmayı kendilerine misyon edinen yüksek öğrenim kurumları üniversite olmanın sorumluluklarını tümüyle yerine getirmemektedirler, ve birçoğu düşük prestijli diplomaların yerel dağıtıcıları olmaya mahkumdurlar. Sadece araştırma üniversiteleri yüksek prestijli uluslararası çekim merkezleri haline gelebilirler ve dünyada sıralamalarda önde gelebilirler.

Araştırma üniversitesi kavramı dünyaya 1818 yılında kurulan Humboldt Üniversitesi ile gelmiştir. Neredeyse 200 yıldan beri var olan ve dünyada yüzlerce güzel örneği olan bu kurumun nasıl oluşturulacağı bellidir. Detaylarda üniversitelerin misyon ve vizyonuna bağlı farklılık olmakla birlikte araştırma üniversitesi olmanın temel şartları şunlardır:

- **Araştırmacı:** Araştırma kapasitesi yüksek öğretim üyeleri işe alınmalıdır.
- **Zaman:** Öğretim üyelerine araştırma yapabilmeleri için gereken zaman sağlanmalıdır.
- **Mali destek:** Araştırma için gereken mali bütçeler sağlanmalıdır.
- **Altyapı:** Araştırma için gereken fiziksel ve kurumsal ortamlar sağlanmalıdır.
- **İnsan kaynağı:** Araştırma için önemli olan doktora öğrencileri ve araştırma asistanları sağlanmalıdır.
- **Kariyer yönetimi:** Öğretim üyeleri için geliştirilecek değerlendirmelerde araştırma çıktıları öne çıkarılmalıdır.

Özetle araştırma çıktısı oluşturmak için iyi araştırmacıları ise alıp onlara araştırmaya uygun şartları sağlamak ve kariyerlerini hedefler doğrultusunda yönetmek gereklidir.

Türkiye'deki devlet üniversiteleri ile vakıf üniversiteleri arasında önemli farklar bulunduğu için iki gurubu farklı şekilde ele almak gereklidir. Fakat Türk yüksek öğreniminde devlet üniversitelerinin öğrenci payının %94 civarında olması dolayısıyla devlet üniversitelerindeki uygulamalar ülkenin araştırma politikası için çok önemlidir

- **Araştırmacı:** En üretken araştırmacılar en üretken araştırma üniversitelerinden çıkarlar. Araştırma çıktısını yükseltmek isteyen üniversiteler de dünyanın önde gelen araştırmacıları ile çalışarak çok iyi bir araştırma eğitimi ve disiplini almış gelecek vaadeden bu araştırmacıları kadrolarına katarlar. Türk devlet üniversitesinde öğretim üyesi maaşları ilk 100e giren üniversitelerdeki maaşlarla karşılaştırıldığında çok düşük kalmaktadırlar. Bunun tabii bir sonucu olarak devlet üniversiteleri işe alımlarda zor durumda kalmaktadır. Vakıf üniversitelerinde öğretim üyesi maaşları devlet üniversitelerindeki maaşlardan daha yüksektir. Fakat devlet üniversitelerinin tersine, vakıf üniversiteleri maaşları arasında çok ciddi farklılıklar vardır. Bunun sonucu olarak bazı vakıf üniversiteleri dünyanın en iyi üniversitelerinden mezun genç öğretim üyelerini veya önde gelen üniversitelerde çalışan akademisyenleri kadrolarına katmakta, bazıları ise devlet üniversitelerinden öğretim üyesi transferi ile kadro kurmaktadır.

2005-06 akademik yılında Türkiye'deki üniversite öğrencisi sayısı 2,342,898 iken, öğretim üyesi sayısı 32,739, öğretim görevlisi ve okutman sayısı ise 52,046 olmuştur.

Bu rakamlara göre öğrenci/öğretim üyesi oranı 71.7, öğrenci/akademik kadro oranı ise 27.6 olarak gerçekleşmiştir. Bu rakamlar araştırma üniversitesi için gerekenlerin çok üzerindedir. Bu konuda YÖK'ün hazırladığı *Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi* Raporunda şöyle denilmektedir:

Lisans programlarındaki oran (29) da batı ülkelerindeki düzeyin çok üzerindedir. Bu oran Avusturya, Belçika, Almanya ve Hollanda da 10'un, Norveç, ABD, Finlandiya'da 15'in ve diğer Avrupa ülkelerinde 20'nin altındadır.

- **Zaman:** Uluslararası standartlarda araştırma çok zaman gerektiren bir uğraştır. Örneğin bir akademik makale için 1,000 saatlik bir çalışma gerekebilir. Öğretim üyelerinin zamanları 3 temel aktiviteye harcanır: araştırma, eğitim, hizmet. Eğitim ve hizmete ne kadar çok zaman harcanır ise araştırmaya o kadar az zaman kalır. Birçok Türk üniversitesinde eğitim, öğretim üyelerinin zamanlarının çok ciddi bir bölümünü almakta ve araştırmaya zaman kalmamaktadır. Devlet üniversitelerinde standart ders yükü haftada 10 saattir. Fakat öğretim üyelerinin önemli bir kısmı düşük olan maaşlarını destekleyebilmek için veya kadro eksikliğinden dolayı ek ders yükünün altına girerler ve bu ders yükü 30 saate kadar çıkabilir. Düşük maaşları desteklemenin bir diğer yolu da öğretim üyesinin döner sermaye üzerinden (veya kendi girişimleri ile) dışarıya iş yapmasıdır. Bu ek gelir amaçlı aktiviteler öğretim üyesinin araştırma zamanından götürmektedir. Araştırmaya yönelik vakıf üniversitelerinde ders yükü Amerikan araştırma üniversitelerinde olduğu gibi haftada 6 saattir. Fakat öğretim üyelerinden eğitim beklentisi bu seviyelerde olan vakıf üniversitesi sayısı çok düşüktür. Diğerlerinde ders yükü haftada 30 saate kadar çıkabilmektedir.

Ders yükü konusunda YÖK'ün hazırladığı *Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi* Raporunda şöyle denilmektedir:

Bir öğretim üyesi, haftada 8 saatten fazla ders yükü taşıması halinde, kendi bilgisini yenilemek ve araştırma ve yayın yapmak için yeterli fırsat bulamayacaktır. Öğretim elemanlarının %73'ü aşırı eğitim yükü taşımaktadır. Bu hem eğitimin kalitesini düşürmekte hem de kendi gelişmesini engellemektedir. Bu durumda üniversitelerin üç işlevinden eğitim- öğretim işlevi, diğer işlevlerine göre baskın hale gelmektedir.

Ortalama Türk akademisyeni ortalama Amerikan araştırma üniversitesi akademisyeninden çok daha fazla zamanını (yaz ayları ve "sabbatical" izinleri de hesaba katıldığında 3 misli civarında zamanı) ders vermeye ayırmakta ve araştırmaya zamanı kalmamaktadır.

- **Mali destek:** Araştırma çok zaman gerektirdiği gibi ciddi mali kaynaklar da gerektiren bir aktivitedir. Türkiye'deki birçok üniversitenin bütçesi maalesef araştırmaya ciddi fonlar ayırabilecek seviyede değildir. (OECD kaynaklarına göre, 2004 yılında öğrenci başına düşen ortalama yükseköğretim harcaması OECD için \$14,000 iken Türkiye için \$4,500 olarak gerçekleşmiştir. Yani OECD ortalaması Türkiye'nin üç mislidir.) Dolayısıyla araştırma için üniversite dışından fon sağlanması büyük önem kazanmaktadır. Son yıllarda hem TÜBİTAK bütçesi katlanarak artmış, hem de Avrupa Birliği fonları sayesinde üniversitelere çok ciddi araştırma bütçeleri aktarılmaya başlanmıştır. Örneğin TÜBİTAK Tarafından Üniversitelere Verilen Ar-Ge Desteği vasıtası ile yıllık harcama miktarı 2000 yılında 5.8 Milyon TL iken 9 yılda 23 kat artarak 2009 yılında 135.7 Milyon TLye

çıkmiştir. Bu aktarmaların meyvelerini araştırma çıktılarında görmek mümkündür. Türkiye bilimsel yayın sıralamalarında 2000'de dünyada 26. iken 2007'de 19. luğa tırmanmıştır. Türkiye'nin bilime katkısının kalıcı bir hale getirilebilmesi için bu kaynak akışının sürmesi ve hatta artması gereklidir.

- **Altyapı:** Araştırma için fiziksel (kütüphane, laboratuvar, ve ekipman) ve kurumsal (araştırma ofisi) altyapı sağlanmalı, araştırma işbirliklerinin ve ortaklıklarının teşvik edildiği fiziksel ve sanal ortamlar yaratılmalıdır. Üniversitelerin araştırma destek ofisleri araştırmacıların beyin gücünü araştırma çıktılarına, topluma yararlı uygulama ve ürünlere dönüştürmede destek olmalıdır. Araştırmacıların kurumları içinde ve dışında ortaklıklara ve işbirliklerine katılabilmesi de üniversite yönetiminin teşvik etmesi, kolaylaştırıcı imkanlar sunması ile mümkün olur.
- **İnsan kaynağı:** Araştırmanın motoru lisansüstü ve doktora öğrencileridir. Maalesef ülkemizdeki lisansüstü ve doktora öğrencisi sayısı dünyadaki araştırma üniversiteleri ile kıyaslandığında çok düşük kalmaktadır. Bunun nedenleri açıktır:
  - araştırma geleneği ve kültürü zayıf olan birçok üniversite araştırmaya yatkın lisans mezunu üretememektedir
  - lisansüstü ve doktora öğrencilerine üniversitelerin ödeyebildiği ücretler en kalifiye araştırmacıları çekebilmede yetersiz kalmaktadır
  - Türk üniversitelerinden yüksek lisans ve doktora derecele ile mezun olanların iş olanakları kısıtlı ve gelir beklentileri düşüktür
  - en iyi lisans mezunları en iyi lisansüstü eğitimi için yurt dışına gitmektedirler

ÖSYM sayılarına göre 1995 ile 2004 arasında Türk üniversitelerinden mezun olmuş öğrenci sayısı 2,218,289 olmuştur. Bu öğrencilerin sadece 105,341 tanesi yüksek lisans, 22,644 tanesi ise doktora programlarını bitirmişlerdir (*Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi*, Taslak Rapor, Tablo 31, YÖK, 2006). Yani yüksek lisans mezun oranı %4.8, doktora mezun oranı ise %1'dir. Lisansüstü öğrenci sayısı bu kadar düşük olan bir ülkenin üniversitelerinin dünyada üst sıralarda olmasını beklemek fazla iyimserlik olur.

- **Kariyer yönetimi:** Yüksek performans beklenen ortamlarda başarının ödüllendirilmesi, başarısızlığın da süreklilik kazanmaması için önlem alınması bir gelenektir. Devlette öğretim üyeleri memur statüsündedirler. Devlet personel rejimi tüm çalışanlarla performanslarına bakmaksızın iş güvencesi sunar ve performansı ödüllendirecek düzenlemeler getirmez. Vakıf üniversitelerinde ise öğretim üyeleri sözleşmeli personel statüsündedirler. Kontratların süresi bir yıl ile 5 yıl arasında değişir. Bu sistemin iyi çalışabilmesi için performans değerlendirme kriterlerinin ve ödüllendirme sistemlerinin detaylandırılmış ve şeffaf olması gerekmektedir. Fakat her vakıf üniversitesindeki uygulamanın bu olduğu söylenemez.

Avrupa Üniversiteler Birliği Kurumsal Değerlendirme Programı'nın 17 Türk üniversitesini inceledikten sonra hazırlamış olduğu *Türkiye'de Yükseköğretim: Eğilimler, Sorunlar, Fırsatlar* raporunda Türkiye'deki araştırma faaliyetleri ve bunların önündeki engeller konusunda yukarıdaki konuların bazılarını şu sözlerle değinilmiştir:

... Ancak hâlâ öğretim görevlisi ve araştırmacı sayısı yeterli olmaktan uzaktır. Hem ulusal hem de üniversite düzeyindeki stratejileri birleştiren, tutarlı ve ileriye dönük bir insan kaynakları stratejisine acilen ihtiyaç duyulmaktadır.

... incelemeyi yürütenler, pek çok üniversitenin araştırma stratejisi ya da politikası olmadığını ve (bu durumla ilişkisiz olmayan bir şekilde) araştırmalar arasında eşgüdüm sağlayan üniversite düzeyinde bir organ bulunmadığını kaydetmişlerdir. Aynı zamanda, üniversitelerin parçalı yapıları nedeniyle, disiplinler arası yeterli işbirliği olmadığını ve (ek gelir kazanmak için gerekli görülen) aşırı ders yükü ve araştırma için herhangi bir teşvik sunmayan kamu çalışanı/memur statüsü nedeniyle akademik personelin düşük motivasyona sahip olduğunu ortaya koymuşlardır.

Akademik personelin maaşları, araştırma verimliliğinin önündeki başlıca engellerden biri olarak görülebilir. Bu durum, yükseköğretimde maaşları rekabetçi bir seviyeye getirmek üzere ulusal düzeyde bir yatırım olmaksızın, bu alana tahsis edilmiş fonların büyük bir kısmının adeta heba olabileceği anlamına gelmektedir.

Türk üniversiteleri 1990 yılında endeksli dergilerde 1,094 makale yayınlamışlardı. Bu araştırma çıktısı, o yılki dünya araştırma çıktısının %0.16sını oluşturmakta idi ve Türkiye'yi dünyada 41. yapmaktaydı. 2005 yılında ise makale sayısı 15,666ya yükseldi. Dünya toplamının %1.2sını oluşturan bu sayı Türkiye'yi 19.luğa yükseltti. Buradan da görüleceği gibi, 1990 ile 2005 arasında (yani sadece 15 yıl içinde) Türk üniversitelerinin araştırma çıktısında çok ciddi bir artış yaşanmış, ve Türkiye'nin dünyadaki araştırmaya katkısı Türkiye'nin dünya GSMH'na katkısına eşit bir noktaya gelmiştir. Bu artışın kanımızca en önemli üç nedeni devletin TÜBİTAK üzerinden araştırmaya ayırdığı kaynak, doçentlik için getirilen merkezi akademik standartlar, ve özellikle vakıf üniversitelerinin kurulması ise hızlanan tersine beyin göçü olmuştur. Yani Türk üniversite sistemi, kaynaklar artırılrsa ve performansı teşvik eden sistemler getirilirse araştırma çıktısını katlayarak artırabileceğini yakın geçmişte kanıtlamıştır.

7. Türkiye'de üniversite sıralaması yapılmakta mıdır?

Dünyadaki üniversite sıralamaları kadar ses getirmese de, Türkiye'de üniversite sıralaması yapılmaktadır.

7.1 Yayın sayısı bazlı sıralamalar

Yukarıda görüldüğü gibi, dünya üzerindeki sıralamalarda en önemli kriter bilimsel yayın sayılarıdır. Yayın sayılarına göre Türk üniversitelerini sıralamak mümkündür.

7.1.1 Yükseköğretim Kurulu sitesindeki sıralamalar

Yükseköğretim Kurulu her sene endeksli dergilerde yayınlanan makaleleri baz alarak iki sıralama yapmaktadır:

- toplam makale sayısına göre sıralama
- öğretim üyesi başına düşen makale sayısına göre sıralama

Bu sıralamalara YÖK sitesinden (<http://www.yok.gov.tr/>) "istatistikler" menüsünden ulaşılabilir.

Toplam makale sayısına göre sıralamada iki nokta göze çarpmaktadır:

- Sıralamadaki üniversiteler ülkedeki en büyük üniversitelerdir. Ülkede en çok akademisyen çalıştıran 10 üniversitenin 8 tanesi ilk 10a girmiştir. Çok akademisyeni olan üniversiteden çok yayın beklenir.
- Ülkenin önde gelen iki teknik üniversitesi hariç ilk 10daki üniversitelerin hepsinde tıp fakültesi vardır. Tıp fakülteleri akademik yayın konusunda çok üretken fakültelerdir.

Öğretim üyesi başına düşen makale sayısına göre sıralamanın da fazla anlamlı olduğu söylenemez. Birinci sıralamanın aksine, bu sıralama küçük üniversiteleri öne çıkarmaktadır, ve bu sıralamada bir tek akademisyeni olan bir üniversitenin 2 yayın ile en üst sıraya oturması mümkündür.

İki sıralamada da sorunlar vardır, fakat başka hiçbir bilgiye başvurmadan, bu iki sıralamayı kullanarak ikisinden de daha az eleştirilecek bir sıralama oluşturulabilir. Hem yayın sayıları, hem de yayın/akademisyen sayıları en yüksek değerlerine bölünerek normalize edildikten sonra bu iki kritere değişik ağırlıklar vererek üniversiteleri sıralamak mümkündür. 100 akademisyenden daha küçük kadrolü üniversiteleri daha kuruluş döneminde olduklarından sıralamanın dışında bırakarak, ve ağırlık olarak da her iki kriter için de 0.5 kullanıldığında aşağıdaki "ilk 10" tablosu ortaya çıkmaktadır:

Tablo 3: Toplam yayın sayısı ve öğretim üyesi başına düşen yayın sayısını (2008) birlikte değerlendiren ilk 10 sıralaması (en az 100 öğretim üyesi olan üniversiteler)

Sıra	Üniversite	Yayın	Akad	Oran	YayınNorm	OranNorm	Toplam
1	HACETTEPE ÜNİV.	1197	1388	0.86	0.943	0.692	0.817
2	ORTA DOĞU TEKNİK Ü.	803	728	1.10	0.632	0.885	0.759
3	ANKARA ÜNİVERSİTESİ	1183	1631	0.73	0.931	0.582	0.757
4	BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ	527	423	1.25	0.415	1.000	0.707
5	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	1270	2508	0.51	1.000	0.406	0.703
6	GAZİ ÜNİVERSİTESİ	1031	1798	0.57	0.812	0.460	0.636
7	EGE ÜNİVERSİTESİ	885	1434	0.62	0.697	0.495	0.596
8	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	523	540	0.97	0.412	0.777	0.595
9	ONDOKUZ MAYIS ÜNİ.	565	731	0.77	0.445	0.620	0.533
10	BİLKENT ÜNİVERSİTESİ	334	342	0.98	0.263	0.784	0.523

7.1.2 TÜBİTAK sitesindeki sıralamalar

Türkiye Bilimsel Yayın ve Atıf Göstergeleri'ne TÜBİTAK-ULAKBİM Cahit Arf Bilgi Merkezinden ulaşılabilir (http://www.ulakbim.gov.tr/cabim/yayin/tbyg_1981-2006/).

Bu site kullanılarak, üniversitelerin 1981-2006 döneminde bütün bilim dallarında (veya 24 ana bilim dalınının her birinde) yaptıkları yıllık yayın ve aldıkları atıf sayısına göre, veya beşer yıllık dönemlerdeki performanslarına göre sıralama yapmak mümkündür.

Tablo 4: 2002-2006 yılları için bütün bilim dallarındaki yayın sayısına göre ilk 10

No	Üniversite	Yayın
1	İstanbul Üniversitesi	4530
2	Hacettepe Üniversitesi	4147
3	Ankara Üniversitesi	2949
4	Ege Üniversitesi	2344
5	Gazi Üniversitesi	2220
6	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	2208

7	Atatürk Üniversitesi	2028
8	Dokuz Eylül Üniversitesi	1703
9	İstanbul Teknik Üniversitesi	1662
10	Fırat Üniversitesi	1577

Tablo 5: 2002-2006 yılları için bütün bilim dallarındaki yayınların etki değerine göre ilk 10 (etki değeri = atıf sayısı/yayın sayısı)

No	Üniversite	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı	Etki Değeri
1	Koç Üniversitesi	422	2049	4,86
2	Bilkent Üniversitesi	899	3153	3,51
3	Sabancı Üniversitesi	241	723	3,00
4	İstanbul Üniversitesi	4530	11904	2,63
5	Hacettepe Üniversitesi	4147	10737	2,59
6	Marmara Üniversitesi	1296	3357	2,59
7	Boğaziçi Üniversitesi	954	2301	2,41
8	İstanbul Teknik Üniversitesi	1662	3911	2,35
9	Ege Üniversitesi	2344	5426	2,31
10	Mersin Üniversitesi	743	1697	2,28

Tablo 4 ile Tablo 5 arasındaki fark çarpıcıdır. Yayın sayısı sıralamasında devlet üniversitelerine kıyasla çok daha küçük olan vakıf üniversitelerinden hiçbirisi ilk 10a girememiş iken, etki değeri sıralamasında ilk 3 vakıf üniversitelerinin olmuştur. Devlet üniversitelerinde tayin ve terfi için herhangi bir dergide yayın yeterli iken, araştırma misyonu olan vakıf üniversitelerinde tayin ve terfi için etki değeri yüksek yayınların aranıyor olması, bu farklılığın bir açıklaması olabilir. Hem yayın sayısı hem de etki değeri sıralamasında, sıralamaların en sonunda gelen 10 üniversitenin içinde 6 vakıf üniversitesinin olması da vakıf üniversiteleri arasındaki büyük farklılıkları ortaya koyan bir göstergedir.

7.2 Araştırma Proje Desteği Sıralamaları

Üniversitelerdeki araştırma aktivitesinin ölçütlerinden birisi de üniversitenin yurt içindeki ve dışındaki kaynaklardan almış olduğu araştırma desteğidir. TÜBİTAK sitesinde hem TÜBİTAK hem de Avrupa Birliği tarafından desteklenen projeler ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

Tablo 6: 2009 yılında TÜBİTAK Akademik Ar-Ge Desteklerinden En Fazla Yararlanan On Üniversite

(http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/ARDEB/ARDEB10.pdf)

Sıra	Üniversite	2003 (Bin TL)	2009 (Bin TL)	2009/2003 Oran
1	ODTU	1560	11016	7.1
2	ITU	798	9990	12.5
3	ANKARA	586	6442	11.0
4	EGE	377	5533	14.7
5	BILKENT	583	5495	9.4
6	HACETTEPE	792	4777	6.0
7	BOĞAZIÇI	492	4126	8.4
8	İSTANBUL	65	3479	53.5
9	DOKUZ EYLUL	323	2941	9.1
10	ÇUKUROVA	126	2532	20.1

Görüleceği gibi bu sıralamaya giren 10 üniversitenin araştırma desteği 6 yıl gibi kısa bir süre içerisinde toplam 10 misli artmıştır. Hem 2003de hem de 2009da listenin başında ODTÜ yer almaktadır.

Avrupa Birliği 7. Çevre Programında Türk üniversiteleri hatırı sayılır destek bulmuşlardır. Bu programdaki toplam proje sayısı en yüksek 10 üniversite aşağıdadır.

Tablo 7: Avrupa Birliği 7. Çevre Programında toplam proje sayısı en yüksek 10 üniversite (http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/istatistikler/39.pdf)

Sıra	Üniversite	Proje Sayısı
1	ODTU	21
2	Sabancı	15
3	Bilkent	13
4	Bogazici	6
5	ITU	6
6	Koc	5
7	Dokuz Eylul	4
8	Ege	4
9	Ankara	3
10	Çukurova	3

TÜBİTAK destek sıralamasında olduğu gibi 7. Çevre sıralamasında da ODTÜ birincidir. Bu tablonun ilginç bir yanı da, devlet üniversitelerine kıyasla çok küçük olan Sabancı ve Koç Üniversitelerinin ikinci ve üçüncü sırayı almış olmaları, ve ilk altıda 3 vakıf üniversitesinin bulunmasıdır.

7.3 Ödül Sıralamaları

Üniversite öğretim üyelerinin akademik bilinirliklerini ve başarı seviyelerini ölçmenin bir diğer göstergesi de öğretim üyelerinin almış olduğu ödüllerdir. Ülkemizdeki en saygın ödüller TÜBA (Türkiye Bilimler Akademisi) ve TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) ödülleridir.

Tablo 8: 2001-2010 Arası TÜBA (Türkiye Bilimler Akademisi) Tarafından Verilen GEBİP* Ödüllerinin Üniversitelere Göre Dağılımı – İlk 10

No	Üniversite	Ödül
1	Koç Üniversitesi	33
2	Boğaziçi Üniversitesi	24
3	Bilkent Üniversitesi	21
4	ODTÜ	20
5	Sabancı Üniversitesi	18
6	Ankara Üniversitesi	15
7	Hacettepe Üniversitesi	11
8	İTÜ	10
9	İstanbul Üniversitesi	9
10	İzmir Yüksek Teknoloji Enst.	8

*GEBİP, uluslararası nitelikte bilimsel çalışmalarında öne çıkan genç bilim insanlarını araştırmalarında ve kendi araştırma gruplarını geliştirmede desteklemek ve ülkemizdeki genç bilim insanlarını üstün başarılı araştırmalara özendirme amacıyla oluşturulmuştur.

Tablo 9: 2004-2009 Arasında Verilmiş Olan TÜBİTAK Teşvik Ödüllerinin* Üniversitelere Göre Dağılımı – İlk 10

No	Üniversite	Ödül
1	Hacettepe Üniversitesi	14
2	Koç Üniversitesi	10
3	Bilkent Üniversitesi	9
4	Boğaziçi Üniversitesi	7
5	İTÜ	6
6	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	4
7	Dokuz Eylül Üniversitesi	3
8	Ege Üniversitesi	3
9	Gazi Üniversitesi	3
10	Sabancı Üniversitesi	3

* Teşvik ödülleri bilimsel araştırmalarıyla bilime gelecekte evrensel düzeyde katkılarda bulunabilecek potansiyele sahip olduğunu kanıtlamış genç araştırmacılara (ödülün verildiği yılın ilk gününde 40 yaşını geçmemiş) verilmektedir

Koç Üniversitesi almış olduğu toplam 43 GEBİP ve Teşvik ödülü ile bu kategorinin lideridir. Toplam 15 ödülün üzerinde kazanmış olan diğer üniversiteler sırasıyla Boğaziçi (31), Bilkent (30), Hacettepe (25), Sabancı (21), ODTÜ (20), ve İTÜ'dür (16).

7.4 Prof. Ural Akbulut Sıralaması

Yukarıda sözü edilen sıralamaların tümü tek kriter üzerinden yapılmış sıralamalardır. Türkiye'deki ilk (ve tek) çok kriterli sıralama Prof. Dr. Ural Akbulut tarafından yapılmıştır (<http://www.uralakbulut.com.tr/>). "Nerede olduğumuzu bilmeden gitmek istediğimiz yere ulaşamayız." diyerek yola çıkan Prof. Akbulut deneyimli bir danışma kurulu ile birlikte Türk üniversitelerini sıralamak için 9 kriterli bir sistem geliştirmiş ve bu sistemin ilk sonuçları Milliyet gazetesinde 5 Ocak 2010 tarihinde yayınlanmıştır. Kriterler ve verilerin alındığı kaynaklar şunlardır:

1. Toplam yayın sayısı (araştırma)-YÖK (2007 yılı için yayınlandı)
2. Kişi başına düşen yayın sayısı (araştırma)- YÖK (2007 yılı için yayınlandı)
3. 2000-2008 arasında çıkan yayınlara 2008'de yapılmış toplam atıf sayısı (araştırma)-ISI
4. 2000-2008 arasında çıkan yayınlara 2008'de yapılmış kişi başına düşen atıf sayısı (araştırma)-ISI ve YÖK
5. 2000-2008 arası yapılan toplam yayın, konferans ve atıf sayısı (araştırma)-Google Scholar (GS)
6. 2000-2008 arasında öğretim üyesi başına düşen yayın, tebliğ ve atıf sayısı (araştırma) -GS ve YÖK
7. Toplam doktora öğrenci sayısı (eğitim-araştırma)-ÖSYM
8. Doktora öğrencilerinin toplam öğrenciye oranı (eğitim-araştırma)- ÖSYM
9. Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı (eğitim)-YÖK ve ÖSYM

Bu kriterlerin amacı toplam çıktı ile kişi başına çıktı arasında bir denge kurabilmektir. Örneğin birinci kriter toplam yayın sayısıdır ve büyük kuruluşları öne çıkarır. Fakat ikinci kriter kişi başına düşen yayın sayısıdır ve üretkenliği en yüksek olan kuruluşları öne çıkarır. Aynı denge 7. ve 8. kriterler ile de kurulmaktadır. 5. ve 6. kriterler ilk iki kritere benzemekle birlikte hem zamana yayılmış kriterlerdir, hem de konferans tebliğlerini de içerdiklerinden daha kapsamlı bir ölçüt oluşturmaktadırlar.

Bu sıralamanın ilginç bir yanı da üniversitelerin aşağıdaki gibi 3 boyutta guruplandırılıp her gurubun kendi içinde sıralanmış olmasıdır:

- 2000'den önce kurulmuş olanlar, 2000'den sonra kurulmuş olanlar
- Tıp Fakültesi olanlar, tıp fakültesi olmayanlar
- Devlet üniversiteleri, vakıf üniversiteleri

Dolayısıyla, bütün üniversitelerin 9 kriterin herhangi birisine göre sıralanması mümkün iken, örneğin sadece 2000'den sonra kurulmuş ve tıp fakültesi olmayan devlet üniversitelerinin sıralamasını incelemek de mümkün olmaktadır.

Bu sıralama sistemi çok etraflı bir sistem olmakla birlikte çok yüksek miktarda veri toplamayı ve bunları temizlemeyi ve doğrulamayı gerektirmektedir. Özellikle atıf verilerini doğru olarak toplamak çeşitli nedenlerden dolayı oldukça zordur. Dolayısıyla kullanılan verilerin üniversiteler tarafından kontrol edilip mükemmelleştirilmesi yoğun bir işbirliği gerektirecek ve çok zaman alacaktır.

Bu sistemin bir eksikliği yayın ve atıf sayılarının alanlar bazında normalize edilmemesidir. Yani sosyal bilimlerdeki bir makale ve atıf ile tıptaki bir makale ve atıf aynı şekilde değerlendirilmektedir. Fakat bu iki alan arasında makale ve atıf üretme açısından çok ciddi farklar vardır. Ocak 2010'da yayınlanan "2000 yılından önce kurulan üniversiteler genel sıralaması"ndaki ilk 10 Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: 2000 yılından önce kurulan üniversiteler genel sıralaması -- ilk 10

Sıra	Üniversite	Kriter 1+2	Kriter 3+4	Kriter 5+6	Kriter 7+8	Kriter 9	Toplam
1	HACETTEPE	146.2	167.3	139.6	89.6	65.2	607.8
2	ODTU	129.6	130.4	152.9	137.7	40.1	590.8
3	ANKARA	136.8	103.5	105.3	164.7	59.8	570.1
4	İSTANBUL	130.5	138.4	106.2	123.2	61.5	559.8
5	İTU	84.9	103.9	88.2	101.7	51.6	430.2
6	EGE	106.8	90.8	89.1	80.6	57.9	425.3
7	GAZİ	115.7	76.7	75.9	94.9	43.5	406.8
8	GEBZE YTU	69.7	74.9	35.3	110.4	84.8	375.1
9	BİLKENT	85.1	101.3	104.2	38.9	38.1	367.5
10	SABANCI	56.1	82.2	124.0	30.3	47.5	340.2

Bu sıralamada iki vakıf üniversitesinin ilk onda olduğu dikkat çekmektedir. Bunun yanında aynı sıralamada son sekiz üniversitenin hepsinin vakıf üniversiteleri olması da Türkiye'de vakıf üniversiteleri arasındaki derin uçurumun bir göstergesidir.

8. Üniversite sıralama sistemlerindeki sorunlar ve eksiklikler nelerdir?

Sistemlerdeki sorunlar ve eksiklerin önemli bir kısmına buraya kadar değişik yerlerde değindik. Burada özetleyelim:

- Üniversitenin temel tanımlayıcı özelliği araştırma olduğuna göre sıralama sistemlerinin araştırmayı öne çıkarması kaçınılmazdır. Araştırma çıktılarını değerlendirirken en çok başvurulan ölçüt endeksli dergilerde yapılmış olan yayınlardır.
  - Makaleleri sayarken tüm dergilerin aynı olmadığı göz önünde bulundurulması gerekir. Endeksli dergi sayısı 10,000'in üzerinde olmakla birlikte, birçok alanda "en prestijli" olarak nitelendirilebilecek dergi sayısı tek haneli sayılarla ifade edilebilir. Alanın en prestijli dergisinde basılan bir makale ile hemen her yollanan makaleyi basan bir dergideki yayın hiçbir şekilde eşit muamele görmemelidir.

- Değişik alanlarda yazılmış olan makale sayıları toplamak doğru değildir. Makale sayılarının mutlaka alan ortalamaları ile normalize edilmeleri gerekmektedir.
- Sadece makaleleri saymak yeterli değildir. Makalelerin yanında kitaplar, kitap bölümleri, kongre sunumları, raporlar ve diğer araştırma çıktıları da önemlidir. Bazı alanlarda makaleler en makbul yayın biçimi değildir.
- Yayın sayılarının yanında en çok kullanılan ölçüt atıf sayılarıdır. Bu popüler ölçüt oldukça sorunludur. Bibliometri ile uğraşanların yakından bildiği bu sorunların sadece bazılarını burada yer veriyoruz:
  - Bir makale yanlış nedenlerle atıf alabilir—mesela kötü araştırma örneği (bir tekniğin yanlış uygulanması) olarak gösterilebilir.
  - Yazar gurupları, gurubun entelektüel statüsünü yükseltmek amacıyla kendi guruplarına dahil olan yazarların makalelerine daha yoğun bir şekilde atıf yapabilirler.
  - Literatür tarama (survey) makaleleri diğer makalelerden çok daha fazla atıf alırlar, ve yazarlar taramalardan önce yazılmış makalelere atıf yapmak yerine tarama makalesine atıf yapıp geçebilirler.
  - Alanlar arasında ortalama atıf sayılarında ciddi farklılıklar vardır. Bu nedenle atıf sayılarının normalize edilmesi gerekir.
  - Atıf pencereleri alanlar arasında farklılık gösterir. Bazı alanlarda yayın süreci yıllar aldığından ilk atıfların gelmesi de bir yıldan fazla zaman alabilir.
  - Atıf taramalarında kullanılan anahtar kelimeler sorun yaratabilir. Örneğin yazar tüm makalelerinde aynı ismi kullanmazsa atıfların bazıları sayılmayabilir.
  - Atıf yapan yazarlar yanlış kaynağa atıf yapabilirler (mesela makale yerine bir araştırma raporuna), veya sayfa numaralarını yanlış girebilirler. Bir yanlış atıf zaman içerisinde zincirlemesine uzayıp gidebilir.
- Yayın ve atıf sayılarının yanında, araştırma aktivitesini tam olarak ölçmek için ulusal ve uluslararası yarışmalar sonucunda jürilerce desteklenmesine karar verilmiş projeleri, ve öğretim üyelerinin almış olduğu ulusal ve uluslararası ödülleri de değerlendirmeye katmak gereklidir.
- Araştırma çıktıları değerlendirirken yayın ve atıfları saymak kolaydır. Fakat bu ölçütler yapılan araştırmanın sadece araştırma dünyasına etkisini ölçmektedirler. Esas ölçülmesi gereken araştırmanın topluma katkısıdır. Örneğin araştırma sonucunda alınmış olan patent ve kurulmuş olan şirket sayıları ve bu şirketlerin ciroları son derece önemli ölçütlerdir.
- Bir üniversitenin araştırma aktivitesinin en önemlileri sonuçlarından birisi de yetiştirdiği araştırmacılar, mezun ettiği yüksek lisans ve doktora öğrencileridir.
- Üniversiteleri sıralarken araştırmanın yanında eğitim ve hizmet çıktıları da değerlendirmek gerekir. Üniversitenin en bariz eğitim çıktısı mezun sayılarıdır. Bu mezunların iş bulma oranları ve ortalama gelirleri de önemli, fakat ölçülmesi zor olan çıktılarıdır. Diğer eğitim çıktıları, yazılmış olan ders kitapları ve yapılmış olan vaka çalışmalarıdır. Hizmet çıktıları değerlendirirken toplumun çeşitli kesimlerine yapılan sunumlar, dergi editörlük ve hakemlikleri, kongre düzenleme aktiviteleri, yönetim kurulu üyelikleri, ve danışmanlık hizmetleri gözönüne alınabilir.

Yukarıda sözü edilen faktörler göz önüne alınarak daha rafine sıralama sistemleri geliştirilebilir. Fakat kanımızca üniversite sıralamalarında daha temel bir sorun vardır: hiçbir iki üniversite birbirinin tam benzeri olmadığından bu tür sıralamalar temelde

hatalıdır. Örneğin kimi üniversitelerde (yayın sayıları genellikle yüksek olan) tıp fakülteleri varken kimilerinde yoktur. Kimi üniversitelerde 14 fakülte varken kimilerinde 4 fakülte vardır. Kimilerinde temel bilimler ve mühendislik güçlü iken kimilerinde sosyal bilimlere ağırlık verilmiştir. Kimileri 100 yıllık iken kimileri 10 yıllıktır. Kimilerinde ders yükü haftada 6 saat iken kimilerinde 30 saattir. Kimileri terfilerde araştırmaya özellikle önem verirken kimileri ise eğitimi ön plana çıkarmaktadır. Prof. Akbulut bu sorunu çözebilmek için doğru yönde bir adım atmış, ve üniversiteleri 3 boyutta gruplandırmıştır. Fakat kanımızca “üniversite sıralaması” kavramı kökten yanlıştır. Sıralaması yapılması gereken üniteler üniversiteler değil fakülteler veya bölümlerdir.

8.1 Alan bazlı sıralamalar

TÜBİTAK-ULAKBİM Cahit Arf Bilgi Merkezindeki Türkiye Bilimsel Yayın ve Atıf Göstergeleri kullanılarak alan bazlı sıralamalar oluşturmak mümkündür.

(http://www.ulakbim.gov.tr/cabim/yayin/tbyg_1981-2006/). Bu siteden Türk üniversitelerinin 24 alt alanda, 5 yıllık dönemler içinde yapmış oldukları yayınların sayısına, atıf sayılarına, ve etki değerlerine ulaşılabilir. 2002-2006 yılları için üç alan sıralaması Tablo 11, 12, ve 13’de gösterilmektedir.

Tablo 11: 2002-2006 yılları için İktisat ve İşletme alanında yayın sayılarına göre ilk 10 sıralaması

No	Üniversite	Yayın
1	Bilkent Üniversitesi	123
2	Koç Üniversitesi	57
3	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	54
4	Sabancı Üniversitesi	46
5	Boğaziçi Üniversitesi	42
6	İstanbul Bilgi Üniversitesi	18
7	Hacettepe Üniversitesi	17
8	İstanbul Üniversitesi	16
9	Ankara Üniversitesi	15
10	Doğu Akdeniz Üniversitesi	14

Tablo 12: 2002-2006 yılları için Mühendislik alanında yayın sayılarına göre ilk 10 sıralaması

No	Üniversite	Yayın
1	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	485
2	İstanbul Teknik Üniversitesi	452
3	Gazi Üniversitesi	267
4	İstanbul Üniversitesi	261
5	Fırat Üniversitesi	242
6	Atatürk Üniversitesi	240
7	Boğaziçi Üniversitesi	219
8	Yıldız Teknik Üniversitesi	193
9	Erciyes Üniversitesi	186
10	Bilkent Üniversitesi	178

Tablo 13: 2002-2006 yıllarında Klinik Tıp alanında yayın sayılarına göre ilk 10 sıralaması

No	Üniversite	Yayın
1	İstanbul Üniversitesi	2418

2	Hacettepe Üniversitesi	2206
3	Ankara Üniversitesi	1226
4	Ege Üniversitesi	1097
5	Başkent Üniversitesi	989
6	Gazi Üniversitesi	860
7	Dokuz Eylül Üniversitesi	807
8	Marmara Üniversitesi	726
9	Akdeniz Üniversitesi	608
10	Atatürk Üniversitesi	540

Tablo 11, 12, ve 13'e bakıldığında, alanlar arasındaki yayın farkının ne kadar ciddi olduğu ortaya çıkar. 5 yıl içinde ilk 10'daki üniversiteler dikkate alındığında, iktisat/işletme 402 yayın üretirken, mühendislik 2,723 yayın üretmiş, tıp ise 11,477 yayın üretmiştir. Bu farkların iki önemli nedeni vardır: akademisyen sayısı farkı ve alanlardaki yayın sıklığı farkı. İşte bu nedenden dolayı, değişik alanlardaki yayın sayılarını basit aritmetik ile toplayarak yapılan üniversite sıralamaları sağlıklı olmamaktadır. Sağlıklı bir sıralama için sayılar alanlara göre normalize edilebilir, veya sıralamalar doğrudan alan bazında yapılabilir.

Alanlar arasındaki ciddi farklılıkları vurgulamak için bir örnek daha vermek istiyoruz. Yayınların etkisini ölçmekte kullanılan en popüler ölçüt atıf sayısıdır. Bir akademisyenin dünyada kendi alanında en çok atıf alan 250 kişi arasına girebilmesi için gereken atıf sayısı fizikte 1832 iken, klinik tıpta 1095, kimyada 648, psikolojide 393, mühendislikte 182, insani bilimlerde ise 34 olabilmektedir. Yani, makale sayıları gibi atıf sayılarını da alana göre normalize etmeden kullanan sıralama sistemleri ciddi şekilde sorunludurlar.

Fakülte bazında uluslararası sıralamaya bir örnek olarak, Dallas'taki Teksas Üniversitesi'nin yaptığı "İlk 100 İşletme Fakültesi" sıralamasını verebiliriz (<http://som.utdallas.edu/top100Ranking/>). Bu sıralamanın şimdiye kadar değerlendirmiş olduğumuz sıralamalardan çok önemli bir farkı vardır: tüm endeksli dergilerdeki yayınlar yerine, işletme alanında sadece en prestijli 24 dergide basılan makaleleri değerlendirmektedir. Bu 24 dergide 1990 yılından beri basılan bütün makaleler veri tabanında mevcuttur. Bu dergilerin birisi, birkaçı, veya tümü üzerinden sıralama yapılabilir.

Tablo 14: UT Dallas veri tabanına göre 1996-2005 arasında Türk işletme fakültelerinin en prestijli 24 işletme dergisinde yaptıkları yayınlara göre sıralaması

Sıra	Üniversite	Makale sayısı
1	Koç	9
2	Bilkent	3
3	Sabancı	2

Bu tablo kanımızca çok çarpıcıdır. Türk üniversitelerinden sadece 3 tanesi 10 yıllık süre içinde bu "en prestijli" işletme dergilerinde yayın yapabilmişlerdir. Bu yayınların tümü vakıf üniversitelerindeki öğretim üyeleri tarafından yapılmıştır.

9. Sonuçlar

Bu yayının ilk b6l6m6nde 6niversite sıralamalarının neden pop6ler hale geldiği 6zerinde durduk. Sonra d6nyada en yaygın olarak kullanılan 6 farklı 6niversite sıralama sistemini tanıttık. Sıralamaları inceledikten sonra şu temel sonuca vardık: Bu sıralamalarda 6n sıralarda gelen 6niversitelerin t6m6 zengin 6lkelerde bulunan eski, b6y6k, ve lisans6st6 programlarına ağırlık veren 6niversitelerdir.

Değerlendirdiğimiz 6 sıralamanın hiç birisinde T6rk 6niversitelerinin ilk 250ye giremediğini g6zlemedik. 6lkenin ekonomik g6c6 g6z 6n6ne alındığında T6rkiye'den ilk 500'e daha fazla 6niversite girmesi gerektiği sonucuna vardıktan sonra en pop6ler sıralama olan Shanghai Jiao Tong sıralamasının kriterlerini inceledik ve şu sonuca vardık: T6rk 6niversitelerinin ilk 500e girmesi m6mk6n olsa da fazla yukarı tırmanabilmeleri çok zordur.

T6m sıralama sistemlerinin ya tamamen ya da b6y6k 6l6de araştırma çıktılarından etkilendiği g6zlemedik, ve T6rk 6niversitelerinin d6nya sıralamalarında yukarılara çıkmasının tek yolunun araştırma çıktılarını yukarıya çekmek olduğunu vurguladık. Bunun nasıl yapılacağı bellidir: İyi araştırmacıları ise alıp onlara araştırmaya uygun şartları sağlamak ve kariyerlerini hedefler d6đrultusunda y6netmek gereklidir. Bu hedef için gereken şartları sıraladık:

1. Araştırma kapasitesi y6ksek 6đretim 6yeleri işe alınmalıdır.
2. 6đretim 6yelerine araştırma yapabilmeleri icin gereken zaman sağlanmalıdır.
3. Araştırma için gereken mali b6teler sağlanmalıdır.
4. Araştırma için gereken fiziksel ve kurumsal ortamlar sağlanmalıdır.
5. Araştırma için 6nemli olan doktora 6đrencileri ve araştırma asistanları sağlanmalıdır.
6. 6đretim 6yeleri için geliştirilecek değerlendirmelerde araştırma ıktıları 6ne çıkarılmalıdır.

Bu şartların b6y6k çoğunluğunun T6rkiye'deki devlet 6niversitelerinde ve birçok vakıf 6niversitesinde yerine getirilmediğini vurguladık. Bunun yanında "araştırma 6niversitesi" olmayı misyonlarının 6nemli bir parçası yapmış olan az sayıda vakıf 6niversitesi kısa zamanda 6nemli başarılarla ulaşmışlardır. Bu vakıf 6niversitelerinin bu d6k6munda yer alan tablolardaki başarılarını 6zetleyecek olursak:

- Tablo 5'da yayınlarının etki değerleri en y6ksek 3 6niversite vakıf 6niversiteleridir (Koç, Bilkent, Sabancı).
- Tablo 7'de Avrupa Birliğinden alınan destek sıralamasında ilk 6'da 3 vakıf 6niversitesi bulunmaktadır (Sabancı, Bilkent, Koç).
- 6d6l sıralamasında (Tablo 8, 9) açık ara ile 6nde olan 6niversite bir vakıf 6niversitesidir (Koç) ve ilk 5'te 3 vakıf 6niversitesi bulunmaktadır (Koç, Bilkent, Sabancı).
- Tablo 14'deki "en prestijli dergi" makalelerinin tamamı vakıf 6niversiteleri tarafından yayınlanmıştır (Koç, Bilkent, Sabancı).

T6rkiye'de vakıf 6niversitelerinin t6m6n6n genç ve k66k olduğu d6ř6n6l6rse bu araştırma çıktısı başarıları dikkat çekicidir. 2008 Y6K verilerine g6re Bilkent, Koç, ve Sabancı 6niversitelerinin toplam 6đretim 6yesi sayısı 625'tir (T6rkiye toplamının %1.6sı). T6rkiye'de tam 20 devlet 6niversitesinde 625'ten daha fazla 6đretim 6yesi bulunmaktadır (sadece İstanbul 6niversitesi'nde 2,508 6đretim 6yesi vardır). Bu b6y6kl6k farkı g6z 6n6ne alındığında bu 3 6niversitenin başarıları daha da b6y6k bir

önem kazanmaktadır. Kanımızca bu 3 üniversitenin başarılarının nedenlerinin incelenmesi Türkiye için yararlı olacaktır.

Üniversite sıralamaları toplumun çok ilgisini çekmektedir. Fakat kanımızca bu sıralamalarda temel bir sorun vardır, ve esas önemli olan alan bazlı sıralamalardır. Alan bazlı yayın sıralamalarına bakıldığında ise farklı alanlarda farklı üniversitelerin öne çıktığı görülmektedir. Her alanda iyi olmak çok ciddi ekonomik kaynaklar gerektirdiğinden, kaynakları kısıtlı üniversitelerimizin stratejik tercihler yaparak bazı alanlarda dünya sıralamasına girmesi daha erişilebilir bir hedeftir.